

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporärt stöd till personer som på grund av coronavirusepidemin är borta från arbetet utan lön

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporärt stöd till personer som på grund av coronavirusepidemin är borta från arbetet utan lön (RP 51/2020 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Eva Ojala, social- och hälsovårdsministeriet (distanskontakt).

Skriftligt yttrande har lämnats av

- undervisnings- och kulturministeriet
- arbets- och näringsministeriet
- Folkpensionsanstalten
- SOSTE Finlands social och hälsa rf
- Förbundet Utvecklingsstörning rf
- Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
- Närståendevårdarnas förbund rf
- Servicefacket PAM rf
- Företagarna i Finland rf.

Inget yttrande av

- finansministeriet
- utrikesministeriet
- Finlands Kommunförbund
- Invalidförbundet rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att det stiftas en lag om temporärt stöd till personer som på grund av coronavirusepidemin är borta från arbetet utan lön. Syftet med lagen är att kompensera föräldrar för lönebortfall och trygga försörjningen när en förälder under undantagsförhållanden har följt re-

Betänkande ShUB 6/2020 rd

geringens rekommendationer om bekämpningen av coronavirusepidemin när det gäller vård hemma av barn som deltar i småbarnspedagogik eller som har rätt till närundervisning inom den grundläggande utbildningen även under undantagsförhållanden. Det föreslås att förmånen även ska betalas till dem som anländer till Finland från utlandet och som har hänvisats till förhållanden som motsvarar karantän för att bekämpa coronavirusepidemin och som därför är borta från sitt förvärvsarbete utan lön.

Det föreslås att förmånen ska vara 28,94 euro per vardag.

Propositionen hänför sig till den andra tilläggsbudgetpropositionen för 2020 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt och gälla till och med den 31 augusti 2020. Lagen ska tillämpas från och med den 16 mars 2020.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Den 16 mars 2020 konstaterade regeringen i samverkan med republikens president att undantagsförhållanden råder i Finland på grund av coronavirusutbrottet. Utöver ibruktageandet av befogenheter som föreskrivs i beredskapslagen lade regeringen fast riktlinjer för andra åtgärder som syftar till att bromsa spridningen av coronasmitta och skydda riskgrupper. I sina riktlinjer rekommenderade regeringen bland annat att de barn som har rätt att delta i småbarnspedagogik ska vårdas hemma och att de barn som har rätt till närundervisning ska delta i distansundervisning under föräldrarnas eller vårdnadshavarnas uppsikt, om detta är möjligt.

Regeringen fastställde också att finländare och personer som är varaktigt bosatta i Finland som återvänder från utlandet hänvisas till förhållanden som motsvarar två veckors karantän. Med detta avses förhållanden som motsvarar karantän enligt 3 § i lagen om smittsamma sjukdomar. Personer i anställningsförhållande som återvänder från utlandet ska med sin arbetsgivare avtala om tidpunkten för återgången till arbetet och om två veckors frånvaro.

Syftet med propositionen är att kompensera för lönebortfall och att trygga människornas försörjning, när de har följt regeringens rekommendationer och därför tagit ledigt utan lön från sitt förvärvsarbete för att vårda sitt barn som deltagit i småbarnspedagogik eller som också under undantagsförhållanden har rätt att få närundervisning inom den grundläggande utbildningen eller för att vara i förhållanden som motsvarar karantän efter att ha återvänt till Finland från utlandet.

I propositionen föreslås en lag om en ny förmån. Folkpensionsanstalten ska ha ansvar för verkställigheten. Det handlar om en temporär lag för den tid då undantagsförhållanden råder.

Social- och hälsovårdsutskottet anser att lagförslaget är brådskande och nödvändigt. Följaktligen tillstyrker utskottet lagförslaget utan ändringar, men med följande kommentarer.

Betänkande ShUB 6/2020 rd

Rätt till stöd

En förälder som i enlighet med regeringens rekommendationer vårdar sitt barn hemma och som därför är ledig från sitt förvärvsarbete utan lön har rätt till stöd. Stödet gäller en förälder vars barn deltar i småbarnspedagogik, förskoleundervisning eller grundläggande utbildning för årskurs 1–3 eller har fått ett beslut om särskilt stöd, omfattas av förlängd läroplikt eller deltar i förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen. Andra föräldrar än de med barn som deltar i småbarnspedagogik ska ha rätt till stöd under läsåret inom den grundläggande utbildningen.

En förälder vars barn inte deltog i småbarnspedagogik, utan var i hemvård när epidemin började, har inte rätt till stöd. Rätt till stöd har inte heller en förälder vars barn går i årskurs 4–10 i den grundläggande utbildningen, såvida inte barnet har fått ett beslut om behov av särskilt stöd, deltar i förberedande undervisning eller omfattas av förlängd läroplikt.

Förutsättningen för beviljande av stödet är ett gällande arbetsavtals- eller tjänsteförhållande i Finland. Rätt till stöd har inte den som till exempel arbetar på distans eller har semester från sitt förvärvsarbete. En person som är borta från sitt arbete till exempel på grund av permittering eller är ledig utan lön av någon annan orsak än den ovannämnda vården av barn är inte heller berättigad till stödet.

Stöd betalas till en förälder, vårdnadshavare eller make som bor i samma hushåll som föräldern eller vårdnadshavaren eller till en annan person som ansvarar för barnets vård och fostran. Endast den ena av föräldrarna eller makarna i familjen kan få stöd för samma tid. Stödbeloppet är det samma oberoende av antalet barn som vårdas hemma.

Rätt till stöd har också personer som har anlänt till Finland från utlandet och som hänvisats till förhållanden som motsvarar karantän i 14 dygn och av denna orsak är lediga från sitt arbete utan lön. Även för dem är kravet ett gällande arbetsavtals- eller tjänsteförhållande i Finland och att den oavlönade frånvaron orsakas av att de hänvisats till förhållanden som motsvarar karantän.

Stödbeloppet är 28,94 euro per dag och det betalas för vardagar, det vill säga i regel för sex dagar i veckan. Det genomsnittliga stödbeloppet är 723,50 euro i månaden. Förmånen finansieras med statliga medel.

Den sökande ska för Folkpensionsanstalten visa upp ett intyg från arbetsgivaren över oavlönad ledighet på grund av vård av barn eller tid i förhållanden som motsvarar karantän. Lagen föreslås vara temporär och gälla till den 31 augusti 2020. Den ska tillämpas från och med den 16 mars 2020, vilket betyder att stöd kan sökas och beviljas retroaktivt, om stödvillkoren då varit uppfyllda.

I sina yttranden till utskottet har sakkunniga påpekat att det utöver barn som fått beslut om särskilt stöd och barn som omfattas av förlängd läroplikt finns vissa andra grupper där en förälder eller någon annan person har blivit tvungen att stanna hemma utan lön för att vårda en närstående med funktionsnedsättning eller i behov av motsvarande stöd. Det kan exempelvis röra sig om att arbets- eller dagverksamhetscentret har stängts eller att utbildningen på andra stadiet ordnats i

Betänkande ShUB 6/2020 rd

form av distansstudier. Föräldrar till barn som får intensifierat stöd i stället för särskilt stöd kan också bli tvungna att vara borta från arbetet då barnen är hemma.

Utskottet konstaterar att stöd för närståendevård inte utgör något hinder för det stöd som nu föreslås, om de övriga stöd villkoren är uppfyllda. Kommunerna kan också i beloppet av arvodet för närståendevård beakta den temporära ökningen av vårdbehovet i dessa situationer. Kommunerna är dessutom fortfarande skyldiga att ordna service enligt handikappservicelagen och specialomsorgslagen. Under epidemin måste de försöka hitta alternativa sätt att tillhandahålla tjänsterna.

Som det står i motiveringen har propositionen utarbetats skyndsamt för att underlätta försörjningen för de personer som till följd av de följt regeringens rekommendationer blivit utan lön och som inte heller omfattas av någon förmån som tryggar försörjningen. Till följd av den snabba beredning som krävts på grund av de exceptionella omständigheter som coronavirusepidemin fört med sig har det inte varit möjligt att sända ut propositionen på remiss. Utskottet anser att behovet av extra stöd till de ovannämnda grupperna med särskilda behov och de personer som är borta från arbetet för att vårda dem skyndsamt måste utredas.

Stödet ska verkställas på så sätt att det endast gäller situationer där undantagsförhållandena direkt eller indirekt gör det omöjligt att arbeta.

Stöd till företagare

Det föreslagna temporära stödet gäller uteslutande personer i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande. Stödet är avsett för situationer där personen följer regeringens rekommendationer under undantagsförhållandena och därför blir utan förvärvsinkomster och inte omfattas av någon annan förmån.

På grund av undantagsförhållandena har det gjorts flera temporära ändringar i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, bland annat för att tillförsäkra ensamföretagarna försörjning. Arbetsmarknadsstöd kan betalas till en person som har varit sysselsatt på heltid som företagare, om personens arbete på heltid i företaget anses ha upphört och orsaken till att det har upphört är en allvarlig smittsam sjukdom med mycket stor spridning. Dessutom kan personens arbete på heltid under vissa förutsättningar anses ha upphört, om inkomsten av företagsverksamheten har minskat och orsaken bakom minskningen är en allvarlig smittsam sjukdom med mycket stor spridning (RP 35/2020 rd). Personens arbete på heltid kan i dessa situationer anses ha upphört även om företagsverksamheten inte har avslutats. Betalning av arbetsmarknadsstöd till en person förutsätter att personen anmäler sig som arbetssökande till arbets- och näringsbyrån och att ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om hans eller hennes rätt till arbetsmarknadsstöd lämnas till Folkpensionsanstalten.

Enligt utredning har företagaren rätt till arbetsmarknadsstöd också i det fall att arbetet på heltid upphör av den orsaken att personen måste vårda sitt barn på grund av coronavirusepidemin. Utskottet anser det vara ändamålsenligt att stöd villkoren är så enkla och tydliga som möjligt för att det nu föreslagna stödet ska kunna sökas och verkställas smidigt och ansökningarna handläggas så snabbt som möjligt.

Betänkande ShUB 6/2020 rd

För att arbetsmarknadsstöd ska kunna betalas till en företagare måste personen anmäla sig som arbetssökande hos arbets- och näringsbyrån, som konstaterar att arbetet på heltid upphört utifrån sökandens egen anmälan. Det måste fästas särskild uppmärksamhet vid att det temporära utkomstskyddet för företagare genomförs smidigt, framhåller utskottet.

Ensamföretagare kan dessutom hos kommunen ansöka om en engångsersättning på 2 000 euro för kostnaderna för företagsverksamheten. Det kan till exempel handla om kostnader för lokaler och anordningar som anskaffats för företagsverksamheten samt bokförings- och kontorsutgifter. Stödet kan beviljas för kostnader som uppstått mellan den 16 mars och den 31 augusti 2020. Ett villkor är att ensamföretagarens ekonomiska situation och omsättning har försämrats efter den 16 mars 2020 på grund av coronavirusepidemin och att ensamföretagaren anses ha förutsättningar för lönsam affärsverksamhet. Stödet är inte beroende av verksamhetens juridiska form eller finansieringssätt. Stödet till ensamföretagare och företagarens tidsbegränsade utkomstskydd för arbetslösa påverkar inte heller varandra.

Nolltimmarsavtal

Det föreslagna stödet är också möjligt i ett anställningsförhållande där det inte har avtalats om en viss arbetstid utan i stället exempelvis om ett arbetstidsarrangemang där arbetstagaren förbinder sig att arbeta för arbetsgivaren när arbetstagaren särskilt blir inkallad till arbetet (s.k. nolltimmarsavtal). Inkomstbortfallet ska då bero på ordnande av vård av barn och de övriga lagfästa villkoren ska vara uppfyllda. Arbetstagaren ska av arbetsgivaren få ett intyg över ledighet för vård av barn. Stödbeloppet är detsamma oberoende av om arbetet är på heltid eller på deltid. Utskottet påpekar att arbetsgivarna behöver adekvata anvisningar för att se till att arbetstagarna likabehandlas.

Verkställigheten av lagen

Det är en ny uppgift för FPA att bevilja temporära stöd för försörjning under epidemin. Arbetsbördan kommer att öka inom beslutsarbete och kundservice. Enligt utredning har FPA beredskap att verkställa lagstiftningen och inleda beslutsarbetet genast efter det att propositionen har godkänts och lagen stadfästs. FPA måste tillförsäkras resurser för snabb handläggning av ansökningarna.

För förmånstagarna är det särskilt viktigt med information om stödet och ett så enkelt ansökningsförfarande som möjligt så att försörjningen för de familjer som är berättigade till stödet kan garanteras på det sätt som avses i propositionen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 51/2020 rd utan ändringar.

Betänkande ShUB 6/2020 rd

Helsingfors 21.4.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anu Vehviläinen cent
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Kim Berg sd
medlem Anna-Kaisa Ikonen saml
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Noora Koponen gröna
medlem Aki Lindén sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent (delvis)
medlem Ilmari Nurminen sd (delvis)
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Minna Reijonen saf
medlem Juhana Vartiainen saml
medlem Heidi Viljanen sd
ersättare Petri Honkonen cent
ersättare Anneli Kiljunen sd
ersättare Mai Kivelä vänst
ersättare Mikko Ollikainen sv.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.

Betänkande ShUB 6/2020 rd Reservation /saf

RESERVATION

Motivering

Vi sannfinländare anser det motiverat att betala ut stöd till dem som utan lön är borta från arbetet på grund av coronavirusepidemin. Det är också motiverat att lagen tillämpas retroaktivt, så att ersättning kan betalas också till dem som har drabbats av inkomstbortfallet i fråga redan tidigare, ända sedan regeringen utfärdade anvisningar om saken.

I de fall där en förälder på grund av epidemin blir tvungen att vara borta från arbetet för att vårda sitt barn hemma, bör ersättningen redan med tanke på jämlikheten i stor utsträckning täcka alla sådana situationer där föräldern blir tvungen att stanna hemma för att vårda ett barn som är i behov av särskild omsorg, oberoende av om det är fråga om ett barn i årskurs 1–3 eller äldre. På det sätt som föreslagits av Kehitysvammaisten Tukiliitto ry, Förbundet Utvecklingsstörning rf och Närståendevårdarnas förbund rf bör stödet också betalas till föräldrar vars barn omfattas av intensifierat stöd eller har överskridit läropliktsåldern, men också till närståendevårdare som har blivit tvungna att lämna arbetet för att tillhandahålla omsorg för närstående i behov av stöd.

Sannfinländarna anser också att det är problematiskt att stödet kan betalas till utlänningar i karantän vars arbetsavtals- eller tjänsteförhållande i Finland inte har inletts före den 16 mars 2020, då regeringen konstaterade att det råder undantagsförhållanden. Syftet med lagen ska vara att ersätta inkomstbortfall som beror på den oförutsedda situationen och inte att införa ett automatiskt lönetillägg för billig arbetskraft som kommer till Finland från utlandet för att arbeta i en situation där arbetsgivaren ingår arbetsavtal med arbetstagarna först efter att undantagsförhållandena började, mycket medveten om att hundratusentals finländare hotas av arbetslöshet eller permittering och att personer som kommer till Finland från utlandet för att arbeta förutsätts stanna i karantän i två veckor, vilket inte avkrävs finländska arbetstagare i samma arbete. Sannfinländarna har föreslagit åtgärder som främjar en omfattande tillgång på inhemsk arbetskraft genom att göra det möjligt att arbeta i säsongarbete inom jordbruket utan att förmåner på grund av permittering eller uppsägning blir lidande. Detta ligger i det nationella intresset och ökar de disponibla inkomsterna hos permitterade och uppsagda. En stor del av dessa inkomster skulle användas för konsumtion i hemlandet.

I denna situation är det inte motiverat att uppmuntra arbetsgivare att anställa billig utländsk arbetskraft med hjälp av samhälleligt stöd, utan samhället bör ge en tydlig signal om att det i kris-tider är önskvärt att i första hand sysselsätta finländare som blivit arbetslösa eller permitterade. Utländsk arbetskraft bör nyttjas endast om finländsk arbetskraft faktiskt inte finns att tillgå för uppgiften i fråga. Eftersom det inte är fråga om en oförutsedd situation i fråga om nya utländska arbetstagare, bör arbetsgivaren också stå för kostnaderna för en eventuell tid i karantän eller ordna inkvartering för dessa personer så att de kan arbeta under karantänliknande förhållanden utan kontakt med det omgivande samhället.

Förslag

Vi föreslår

Betänkande ShUB 6/2020 rd
Reservation /saf

att riksdagen godkänner lagförslaget enligt betänkandet, men 2 § med följande ändringar (Reservationens ändringsförslag) och

att riksdagen godkänner ett uttalande. (Reservationens förslag till uttalande).

Reservationens ändringsförslag

2 §

Rätt till stöd

Rätt till stöd har en sådan förälder, vårdnadshavare och i samma hushåll som föräldern eller vårdnads-havaren boende make eller sambo som står i ett gällande arbetsavtals- eller tjänsteförhållande i Finland och som för att förhindra att coronavirusepidemin sprids är ledig utan lön från sitt arbete för att hemma vårda

1) ett barn som deltar i småbarnspedagogik enligt lagen om småbarnspedagogik (540/2018),
~~eller~~

2) ett barn som deltar i förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998), som är i årskurs 1—3 inom den grundläggande utbildningen, som omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning eller som deltar i förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen enligt 5 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning eller ett barn som fått ett beslut om särskilt stöd enligt 17 § i lagen om grundläggande utbildning eller ett beslut om intensifierat stöd enligt 16 a § i lagen om grundläggande utbildning,

3) ett barn som studerar på andra stadiet och som på grund av handikapp eller sjukdom befinner sig i en ställning som kan jämföras med de grupper som avses i 16 a § och 17 § i lagen om grundläggande utbildning, eller (Ny)

4) ett sådant myndigt barn som på grund av handikapp eller sjukdom behöver särskilt stöd på ett sätt som kan jämföras med grupperna ovan. (Ny)

Rätt till stöd har även en sådan till Finland från utlandet anländande person som står i ett gällande arbetsavtals- eller tjänsteförhållande i Finland och som har hänvisats till förhållanden som motsvarar karantän och på grund av att ha hänvisats till förhållanden som motsvarar karantän är ledig från sitt arbete utan lön, om arbetet i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande har börjat senast den 16 mars 2020. Stöd betalas för högst 14 dygn räknat från ankomsten till Finland.

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen utan dröjsmål vidtar åtgärder för att införa temporär lagstiftning om att en person som sagts upp eller permitterats på grund av covid-19-epidemin kan ta emot säsongarbete i uppgifter som är viktiga med tanke på försörjningsberedskapen utan att detta påverkar beloppet av det utkomstskydd för arbetslösa som betalas 2020.

Betänkande ShUB 6/2020 rd
Reservation /saf

Helsingfors 21.4.2020

Arja Juvonen saf
Kaisa Juuso saf
Minna Reijonen saf